

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/351875970>

ВИКОРИСТАННЯ ОБҐРУНТОВАНОЇ ТЕОРІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Conference Paper · May 2021

DOI: 10.36074/logos-14.05.2021.v2.01

CITATION

1

READS

238

1 author:

Tetyana Semigina

National Qualifications Agency

357 PUBLICATIONS 654 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Health index. Ukraine [View project](#)

Social media marketing skills for fostering the inclusion and employability of young people with disabilities [View project](#)

SEZIONE XVIII. SOCIOLOGIA E STATISTICA

DOI 10.36074/logos-14.05.2021.v2.01

ВИКОРИСТАННЯ ОБҐРУНТОВАНОЇ ТЕОРІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ORCID ID: 0000-0001-5677-1785

Семигіна Тетяна Валеріївна

д-р. політ. наук, професорка

Академія праці, соціальних відносин і туризму

УКРАЇНА

Соціальна робота належить до професій, які динамічно розвиваються. Зумовлено це суспільними трансформаціями, відповіддю на які мають слугувати інтервенції соціальної роботи, а також подальшою професіоналізацією соціальної сфери. Свідченням поступу можна вважати посилення академізації соціальної роботи та формування її наукового дискурсу, заснованого на емпіричних дослідженнях [1].

Нині як в Україні, так і за кордоном дослідження у сфері соціальної роботи послуговуються широким спектром методологічних підходів і методів, що дозволяють охопити різноманіття реальності та відмінність способів її пізнання [13]. Соціальна робота використовує та адаптує дослідницькі стратегії, сформовані в межах соціології, соціальної психології тощо (те, що в закордонній літературі дістало широкого визначення «соціальних досліджень» [4]). До таких дослідницьких стратегій належить і «обґрунтована теорія» (англ. *grounded theory*), яка, на думку К. Олівер, «ідеально підходить соціальній роботі» [8, с. 371], адже являє собою зв'язок між практикою та теорією, фактично є сходженням від практики (отриманого емпіричного матеріалу) до теорії (певних концептуалізацій і припущень).

Ця розвідка має на меті окреслити специфіку використання обґрунтованої теорії у дослідженнях із соціальної роботи. Вона аналізує наукові публікації, які побачили світ у 2020-2021 роках і які представляють результати наукової роботи, здійсненої на основі обґрунтованої теорії. Пошук відбувався в системі Google Academia за ключовими словами «grounded theory social work» і з фіксованим часовим діапазоном. З отриманих 31500 результатів було проаналізовано 32 повнотекстові публікації. У цій тезі представлено лише частину проведеного аналізу.

Насамперед слід зазначити, що дослідження, які використовували обґрунтовану теорію, розкривають **чутливі теми**, як-от:

- смерть та вмирання, співчуття до тих, хто втратив близьку людину [7];
- адаптація клієнтів до умов будинку для літніх людей [9];
- переживання насильства в сім'ї та організація допомоги жертвам насильства із залученням колишніх клієнток, які стали консультантками [14];
- професійний стрес у тих, хто здійснює догляд за хронічними хворими, які мають розлади в поведінці [14]; емоційні травми персоналу, який працює з бездомною молоддю, котра пережила травми (вторинна травматизація) [10];

– мотивація тих, хто займається доглядом хронічно хворими людьми [6]; робочі стосунки в мультидисциплінарних командах, які працюють у центрах для онкохворих дітей [3] тощо.

Дослідники переважно з'ясовували особистий досвід людей, їхні емоції з того чи іншого приводу, копінг-стратегії тощо. У чому ж полягає відмінність обґрунтованої теорії від нарративного чи етнографічного дослідження під час яких теж вивчаються життєві практики? Обґрунтована теорія – це **індуктивна та інтерактивна стратегія**, форма індуктивних міркувань, заснованих на емпіризмі, а не на теорії. Дослідники не мають попередніх гіпотез, теоретичних конструктів, на які спирається дослідження, інколи навіть не визначають конкретних цілей дослідження, а навпаки, розпочинають збір даних із широкою метою. Так, у дослідженні адаптації клієнтів до умов будинку для літніх людей початково не було конкретних завдань, а загальною метою було вивчити досвід переїзду людей до будинку догляду з особливим акцентом на чотири-шість тижнів періоду адаптації після влаштування [9].

В основі проаналізованих досліджень – індивідуальні напівструктуровані інтерв'ю, які в окремих випадках комбінувались з фокус-групами [12], вивченням рефлексивних щоденників [7,]. Обґрунтовану теорію відносять до інтерпретативної **парадигми** досліджень у соціальній роботі [2], хоча вона дедалі більше набуває критичного характеру [8], виходить за межі опису соціальної реальності, пропонує трансформаційні ідеї та концепції [11], поєднується з дослідженнями в дії як активістським типом дослідження в соціальній роботі.

Попри наявність різних варіацій обґрунтованої теорії (класичної, конструктивістської, рефлексивної, трансформаційної тощо) і її комбінованого використання як частини мультиметодного підходу, процес дослідження має однакові **етапи, яким притаманний зигзагоподібний характер**, оскільки етапи повторюються, а аналіз даних починається ще під час їхнього збирання:

1) отримання емпіричного матеріалу (шляхом інтерв'ювання, спостереження, відбору текстів тощо);

2) первинне, відкрите кодування тексту;

3) написання дослідниками заміток (мемо, пам'яток);

4) вибіркове кодування та формування категорій;

5) перегляд первинних матеріалів та пам'яток;

6) формування концепцій і власних теорій, умовиводів;

7) зіставлення, порівняння отриманих результатів з наявними теоріями, перегляд зроблених припущень;

8) підготовка звіту дослідження, статті з матеріалами аналізу [4; 5; 8: 11].

У підсумку дослідження, проведеного з використанням стратегії обґрунтованої теорії, **з'являється нова концепція (теорія, теоретичне припущення)**. Наприклад, у дослідженні професійного стресу тих, хто здійснює догляд за хронічними хворими, які мають розлади в поведінці [12], вироблено *Теорію стресового залучення до терапевтичної діяльності* (TEST), яка допомагає виявити конкретні фактори, що заважають персоналу успішно здійснювати догляд за людьми з проблемною поведінкою, а також сприяє формуванню механізмів зменшення стресу у медичних / соціальних працівників.

Під час вивчення емоційних травм персоналу, який працює з бездомною молоддю, котра пережила травми [10], було вироблено *теорію балансу*, яка засвідчує потребу в рівновазі між відчуттям підтримки від організації та професійної автономності, сформовано рекомендації щодо психологічних інтервенцій для молодих людей, які потерпають від бездомності.

У дослідженні досвіду адаптації до умов перебування в будинку для літніх людей [9] визначено, що нові клієнти таких будинків залежать від інших, щоб створити відчуття належності, автономності та добробуту, а також запропоновано зміни до політики будинків зокрема, впровадження спеціальних програм для нових клієнтів. Вивчення досвіду тих, хто пережив втрату [7], дало змогу надати відповідні рекомендації шкільним соціальним працівникам щодо організації співчутливого середовища і дослідникам щодо інтерв'ювання тих, хто пережив втрату.

Таким чином, обґрунтована теорія як стратегія дослідження у соціальній роботі орієнтована на те, щоб зробити впровадження певних інтервенцій більш ефективним, таким, яке бере до уваги досвід тих, хто отримує послуги або тих, хто їх надає. Ці дослідження спрямовані на посилення соціальної справедливості. Вони зважають на життєві практики людей, вивчають різні процеси і передбачають активну позицію дослідників, від яких очікується теоретична чутливість і відкритість до теоретичних обмірковувань отриманих емпіричних даних з метою надання рекомендацій для покращання соціальної роботи.

Список використаних джерел:

- [1]. Карагодіна, О. (2017). «Академізація» спеціальності як виклик для українських шкіл соціальної роботи. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму, 3, 7-11.
- [2]. Семигіна, Т.В. (2020). Чи завжди цифри мають значення: Огляд парадигм дослідження у соціальній роботі. *Path of science*, 6(7), 3001-3011
- [3]. Aburn, G.E., Hoare, K., Gott, M. (2021). "We are all a family" Staff Experiences of Working in Children's Blood and Cancer Centers in New Zealand—A Constructivist Grounded Theory. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*. DOI: 10.1177/10434542211011042
- [4]. Birks, M., Mills, J. (2015). *Grounded theory: A practical guide*. Los Angeles, CA: Sage.
- [5]. Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage
- [6]. Jungert, T., Thornberg, R. & Lundstén, L. (2021). A work motivational grounded theory study of workers in caring roles. *Journal of Interprofessional Care*. DOI: 10.1080/13561820.2020.1860919
- [7]. Kennedy, C. J. & Gardner, F. (2021). Researching death, dying and bereavement: tales of grounded theory, reflexivity and compassion. *Qualitative Research*. DOI: 10.1177/14687941211000560
- [8]. Oliver C. (2012). Critical Realist Grounded Theory: A New Approach for Social Work Research. *The British Journal of Social Work*, 42(2), 371–387.
- [9]. O'Neill, M., Ryan, A., Tracey, A., & Laird, L. (2020). 'Waiting and Wanting': Older peoples' initial experiences of adapting to life in a care home: A grounded theory study. *Ageing and Society*. DOI: 10.1017/S0144686X20000872
- [10]. Peters, L. M., Samuel, V.M. & Hobson, C. W. (2021). Shining a light on the experiences of staff working with young homeless people: A grounded theory study, *Children and Youth Services Review*, 121, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105843>
- [11]. Redman-MacLaren, M. & Mills, J. (2017). Transformational Grounded Theory: Theory, Voice, and Action. *International Journal of Qualitative Methods*, DOI: 10.1177/160940691501400301
- [12]. Rippon, D., McDonnell, A., Smith, M., McCreadie, M. & Wetherell M. (2020) A grounded theory study on work related stress in professionals who provide health & social care for people who exhibit behaviours that challenge. *PLoS ONE*, 15(2): e0229706. DOI: 10.1371/journal.pone.0229706
- [13]. IASSW (2014). *The IASSW Statement on social work research*. Retrieved from: <https://www.iassw-aiets.org>
- [14]. Wilson, J. M. & Goodman, L. A. (2021). "A Community of Survivors": A Grounded Theory of Organizational Support for Survivor-Advocates in Domestic Violence Agencies. *Violence Against Women*. DOI: 10.1177/1077801220981143